

Laskennallinen tarveselvitys: Siun soten vastuullisuusohjelma

Yksikkö: Strategia- ja konsernipalvelut, kehittämissyksikkö

Laatija: Heli Aalto 7.3.2024

Siun soten vastuullisuusohjelma 2024–2030.

EAKR, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, hiilineutraali Suomi, 2.1 energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen.

Hanke jätetään rahoittajalle 15.3.2024.

Haettava hankeaika 2.9.2024-31.12.2025.

Rahoituslaskelma

Hankkeen kokonaisbudjetti Siun soten osalta on 207 114 euroa, josta Siun soten omarahoitusosuus on 51 778 euroa ja haettava rahoitus 155 336 euroa koko hankekaudelle. Omarahoitusosuudet jakautuvat vuosittain seuraavasti.

2024: 12 946 euroa

2025: 38 832 euroa

Omarahoitus on 25 % ja haettava EU- ja valtionrahoitus 75 %. Omarahoitusosuus vuodelle 2024 on tarkoitus kattaa valtuuston talousarviossa vahvistamasta 600 000€ hankkeiden omarahoitusosuuden varauksesta.

Hankkeen tarve

Vastuullisuustyöllä tarkoitetaan organisaatiossa tehtävää työtä toiminnan ympäristövaikutusten, sosiaalisten vaikutusten sekä taloudellisten ja hallinnollisten vaikutusten saralla. Vastuullisuusohjelman pohjana ovat Siun soten arvot; avarakatseisuus, vastuullisuus, turvallisuus, yhdenvertaisuus ja asiakaslähtöisyys. Hankkeen aikana luotavan vastuullisuusohjelman kautta vastaamme vastuullisuuskysymyksiin entistä järjestelmällisemmin nivoen vastuullisuustavoitteet osaksi johtamisjärjestelmää ja arjen työtä. Vastuullisuusohjelman laadinnalla varaudumme myös mahdollisesti tulevaan kansalliseen ohjaukseen. Jotta asetettuja tavoitteita voidaan seurata, tulee hankkeen aikana kartoittaa ja ottaa käyttöön seurantatyökalu. Tämä työkalu voi olla ulkopuolelta hankittava tai organisaatiomme itse kehittämä.

Terveystuotannon on arvioitu tuottavan Euroopassa noin seitsemän prosenttia kaikista kasvihuonepäästöistä. Kiinteistöjen energiatehokkuus, energiahankinnat, kuljetusten sekä muun liikkumisen ja liikenteen päästöt sekä materiaalivirrat ovat kokonaisuksia, jotka tulee huomioida. Sote kiihdyttää toiminnallaan ilmastomuutosta. Aiemmin on esitetty, että terveydenhuollon osuus Suomen kansallisesta hiilijalanjäljestä on 5 %. Tämä vuoden 2014 arvio oli enemmän kuin maissa keskimäärin. (Health Care Without Harm 2021.) Hiilidioksidipäästöjen lisäksi soten toiminta tuottaa jätettä sekä maaperää ja vesistöjä saastuttavaa mikromuovia ja kemikaaleja. Näiden kokonaismääriä ei ole selvitetty kansallisella tasolla. Ekologisesti kestävä soten strateginen ohjaus on aloitettu sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet 2023–2026-asiakirjassa, missä todetaan, että soten toiminnassa tulee tunnistaa mahdollisuuksia ekologisesti kestäviin toimiin sekä keinoja ilmastomuutoksen hillitsemiseen (sosiaali- ja terveysministeriö 2022).

Soten ekologisesti kestäväillä toimilla voidaan paitsi vähentää ympäristöhaittoja myös lisätä ihmisten hyvinvointia, parantaa hoidon laatua ja saavuttaa taloudellisia säästöjä (National Health Service 2023). Ekologisesti kestävät toimet ovat usein siis myös sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä. EKO-SOTE-hankkeessa laskettiin Suomen soten hiilijalanjälki lähtötason määrittämistä varten. Koko soten osuus oli 6,5 % Suomen hiilijalanjäljestä vuonna 2019: Sosiaalihuollon osuus oli 2,3 % ja terveydenhuollon 4,2 %. Hankinnoilla on keskeinen rooli sillä päästöissä 78,5 % oli tuotteiden ja materiaalien tuotantoketjuissa syntyneitä. Sosiaalihuollossa näiden osuus oli 68,3 % ja terveydenhuollossa 84,0 %. Soten ekologisen kestävyuden kansalliseksi tavoitteeksi on ehdotettu hiilineutraali ja ympäristökuormaa minimoiva sosiaali- ja terveydenhuolto vuoteen 2035 mennessä. Lisäksi ehdotetaan, että hyvinvointialueilta edellytetään tekemään toimintasuunnitelmat ympäristövaikutusten hillitsemiseksi. (Valtioneuvoston ekologisesti kestävä sosiaali- ja terveydenhuolto julkaisu 2023:49. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165113/VNTEAS_2023_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y))

Hankkeen kuvaus

Hankkeeseen rekrytoidaan projektiasiantuntija ja projektisuunnittelija. Näiden työntekijöiden tehtävänä on yhteistyössä eri ammattilaisten kanssa luoda vastuullisuusohjelma, joka otetaan käyttöön osittain jo hankkeen aikana. Lyhyen hankkeajan vuoksi kaikkia toimenpiteitä ei ehditä aloittaa hankkeen aikana vaan niiden toteuttamiseen laaditaan suunnitelma tuleville vuosille.

Hankkeen tavoitteena on

1. Luoda Siun sotelle vastuullisuusohjelma, joka sisältää seuraavia osa-alueita; ympäristö, laitteet, jätteet (lajittelu, kierrätys), maineenhallinta, kiinteistöjen energiatehokkuus, rakentaminen (tilojen käyttöaste, vedenkulutus), kuljetukset (asiakkaiden, henkilöstön työmatkat), vastuullinen kuluttaminen (hävikin pienentäminen), hankinnat, sosiaalinen kestävyys (terveys, hyvinvointi, työllisyyden edistäminen, työelämän perusoikeudet, saavutettavuus), digitaaliset palvelut.
2. Ottaa käyttöön seurantatyökalu vastuullisuusohjelman toimenpiteiden seuraamiseksi

Hanke tukee Siun soten strategisia tavoitteita:

- Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Johtamistamme ja palvelujen kehittämistä ohjaa henkilöstön osallistaminen toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä toimintatapojen yhtenäistämiseen.
- Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
- Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.

Hankkeesta saatava välitön kustannushyöty tulee siitä, että vastuullisuusohjelman alla tehtävä työ olisi organisaatiossa tehtävä joka tapauksessa ja hankerahan tuella kustannukset ohjelman laadintavaiheessa ovat alhaisemmat kuin ne muuten olisivat. Kustannushyödyt ohjelman toimeenpanon aikana ja jälkeen arvioidaan tarkemmin ohjelmassa, mutta hankkeen tavoitealueisiin sisältyy runsaasti kustannusten hallintapotentiaalia ympäristöhyötyjen lisäksi. Systemaattinen hävikin torjunta, veden ja energiankulutuksen pienentäminen sekä energiatehokkuuden ovat toimintaa, jota on järkevää tehdä joka tapauksessa. Hankerahoituksen tuella laadittava vastuullisuusohjelma tekee mahdollisuudet kestävä kehityksen toimintaan selkeämmin näkyviksi, tavoitteellisimmiksi ja paremmin osaksi johtamisen ja toiminnan kokonaisuutta.

Pitkällä aikavälillä vastuullisuusohjelma voi vaikuttaa hankintojen tekemiseen, niin että vastuullisuus on yksi osa hankinnan arviointia. Ostopalveluilta on mahdollista vaatia samaa kuin mitä omilta palveluilta odotetaan. Näin organisaation vastuullisuus vaikuttaa positiivisesti myös muiden organisaatioiden toimintaan ja päästöjen vähentämiseen